

10. U. Markowska-Manista, M. Liebel, *Prawa dziecka w kontekście międzykulturowości. Janusz Korczak na nowo odczytany*, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 2017.
11. *Historia praw dziecka*, UNICEF, <https://unicef.pl/co-robimy/prawa-dziecka/historia-praw-dziecka> (access: 14.07.2020).
12. *Konwencja o prawach dziecka*, Dz.U. 1991 nr. 120 poz. 526.
13. *Protokół Fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne*, Dz.U. 2007 nr 91 poz. 608.
14. *Protokół Fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii*, Dz.U. 2007 nr 76 poz. 494.
15. Rzecznik Praw Obywatelskich, *Wystąpienie w sprawie ratyfikacji III Protokołu fakultatywnego do Konwencji o Prawach Dziecka*, <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/wyst%C4%85pienie-w-sprawie-ratyfikacji-iii-protoko%C5%82u-fakultatywnego-do-konwencji-o-prawach-dziecka> (access: 05.08.2021).
16. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*, Dz.U. 1997 Nr 78 poz. 483.
17. *Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw*, Dz.U. 2010 nr 125 poz. 842. Art. 96.
18. *Ustawa Prawo Oświatowe*, Dz.U. 2017 poz. 59.
19. <https://korczak.ckc.uw.edu.pl/janusz-korczak> (access: 05.08.2021).
20. *Rok Janusza Korczaka 2012: nie ma dzieci - są ludzie*, B. Smolińska Theiss (red.), Biuro Rzecznika Praw Dziecka, Warszawa 2013.
21. *20 listopada. Ogólnopolski Dzień Praw Dziecka*, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/komunikat.xsp?documentId=24C604E290C13024C1258625004F9DA9> (access: 16.08.2021).
22. J. Korczak, *Jak kochać dziecko. Internat. Kolonie letnie. Dom Sierot*, Rzecznik Praw Dziecka, Warszawa 2013.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗВО

Нестеренко Людмила Олексіївна

*доцент кафедри англійської мови Факультету гуманітарних наук
Національного університету «Кієво-Могилянська академія»*

l.nesterenko@ukma.edu.ua

Системний аналіз літературних джерел [1-7] присвячених розвитку комунікативної компетентності науково-педагогічних працівників засвідчив, що, в найбільш загальному розумінні комунікативна компетентність викладача ЗВО є результатом соціалізації, освіти, самоосвіти та впливу різноманітних соціально-культурних чинників. Дедалі частіше увага сучасних дослідників [1, 3, 5, 7] зосереджується на визначенні пріоритетних підходів до визначення комунікативної компетентності. Адже викладач ЗВО з високим рівнем комунікативної компетентності сприятиме створенню освітнього середовища з наступними характеристиками: *культуровідповідність; гуманістичність; розвивальний характер; креативність; безпека; комфортність; адаптивність; референтність*. Науково-педагогічний працівник з високим рівнем комунікативної компетентності має добре сформовані навички активного слухання (вербальні і невербальні), уміння встановлювати

зворотній зв'язок та високий рівень емпатії.

Втім, зважаючи на полідетермінованість та структурну складність комунікативної компетентності викладача ЗВО, сучасні дослідження [1, 3, 6-7] присвячені розвитку та вдосконаленню комунікативної компетентності науково-педагогічних працівників є певною мірою розрізненими.

З огляду на особливості професійної діяльності науково-педагогічних працівників, вважаємо, що в основу розвитку комунікативної компетентності викладача ЗВО можуть бути покладені наступні принципи:

- *гуманістичний і системний принципи,*
- *принцип єдності свідомості та діяльності,*
- *андрагогічний принципи.*

Пріоритетність даних принципів щодо підходів до вдосконалення комунікативної компетентності викладача ЗВО походить від переорієнтації організаційних структур системи вищої освіти України на ідеї гуманізації професійної діяльності, зокрема, викладацької. Так, основні характеристики *гуманістичного принципу* щодо вдосконалення комунікативної компетентності викладача ЗВО виявляються у побудові стосунків між учасниками освітніх взаємодій на основі партнерства, розумінні та урахуванні в процесі викладацької взаємодії індивідуально-психологічних особливостей учасників даних взаємодій, тісній співпраці, створенні умов реалізації творчого потенціалу і особистісним розвитком тощо.

Системний принцип та принцип єдності свідомості й діяльності є такими, що визначають основні якісні характеристики комунікативної компетентності викладача ЗВО. Сутність *системного* принципу полягає в тому, що він зумовлює високий ступінь взаємозв'язку особистості викладача ЗВО та системи освіти у цілому. Саме на основі цього принципу комунікативна компетентність перетворюється в інтегральне психічне утворення, що виявляється, як у зовнішньому, так і внутрішньому планах психологічної та викладацької діяльності.

А принцип *єдності свідомості та діяльності*, згідно якого свідомість і діяльність розглядаються як дві інстанції, що утворюють єдине ціле, де зовнішні причини діють під впливом внутрішніх, дозволяють спрогнозувати вплив комунікативної компетентності викладача ЗВО на якість викладання та стан комунікативної компетентності інших учасників освітнього процесу в системі вищої освіти. Адже, зміни освітнього середовища ведуть до внутрішніх змін особистості викладача ЗВО, і, звісно особистісні зміни викладача ведуть до змін в освітньому середовищі. Саме такі зміни визначають становлення особистості викладача ЗВО як окремого суб'єкта діяльності з високим рівнем комунікативної компетентності у процесі здійснення викладацької діяльності.

Окрім вище перелічених принципів, у процесі розвитку та вдосконалення комунікативної компетентності викладача ЗВО важливе значення мають *андрагогічні принципи* [1, 3, 6]:

- принцип спільної діяльності – передбачає спільну діяльність тих, хто навчається з тим, хто навчає, а також з іншим, хто навчається.
- принцип опори на досвід тих, хто навчається – відповідно до нього життєвий досвід того, хто навчається використовується як ним самим, так, і партнерами по навчанню;
- принцип індивідуалізації навчання – кожен з тих, хто навчається,

утворює індивідуальну програму навчання, орієнтовану на конкретні освітні потреби та цілі навчання;

- принцип актуалізації результатів – передбачає негайне застосування на практиці тим, хто навчається, набутих знань, умінь, навичок.

За умови одночасного застосування визначених вище принципів (*гуманістичний, системний, єдності свідомості і діяльності, андрагогічний*), рівень комунікативної компетентності викладача ЗВО зростатиме та сприятиме формуванню рівня взаємин з вираженими функціями саморегуляції та регуляції соціальної поведінки учасників освітнього процесу в системі вищої освіти України.

Саме тому, застосування гуманістичного принципу, системного принципу, принципу єдності та діяльності, а також андрагогічних принципів може стати провідним методологічним інструментарієм у ході вдосконалення комунікативної компетентності викладача ЗВО. Адже основу перелічених вище принципів основу становлять сукупність вихідних концептуальних уявлень, цільових установок, методик, психодіагностичних і психолого-технологічних засобів, які зможуть забезпечити більш глибоке та цілісне розуміння пізнання особистості викладача ЗВО. Відтак за умов одночасного застосування гуманістичного принципу, системного принципу, принципу єдності та діяльності, а також андрагогічних принципів, процес розвитку та вдосконалення комунікативної компетентності викладача ЗВО не тільки визначатиме становлення цілісності та інтегрованості психологічної організації особистості педагога, але також також розширяться можливості для гармонізації особистості викладача ЗВО у процесі виконання професійної діяльності в системі освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бодалев А. А. Личность и общение. Москва: Международная педагогическая академия, 1995. 328 с.
2. Жуков Ю. М., Петровська Л. А., Растьянников П. В. Діагностика та розвиток компетентності в спілкуванні. Москва, 1991. 96 с.
3. Леонтьев А. А. Основы психолінгвистики. Москва: Смысл; Санкт-Петербург: Лань, 2003. 287с.
4. Майборода В. К., Нестеренко Л. О. Провідні умови розвитку психолого-педагогічної культури викладача вищого навчального закладу. *Вища освіта України (Наука і вища освіта) : теоретичний та науково-методичний часопис*. 2013. № 2 (додаток). С. 165–174. Авторські с. 162–174.
5. Москаленко В. В. Соціальна психологія. Підручник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 688 с.
6. Коритнюк Р. С., Ніженківська І. В., Кісельова О. Г., Косяченко К. Л., Давтян Л. Л. Принципи і методологія сучасної андрагогічної моделі навчання дорослих. *Збірник наукових праць співробітників НМАПО ім. П. Л. Шурика*. 2018. Вип. 29. С. 59–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpsnmapo_2018_29_8 (дата звернення 12.07.2021)
7. Komar O., Kolisnichenko A., Derkach S., Kapeliushna T. Newly qualified foreign language teachers' adaptation in profession: challenges, problems, first achievements and further prospects. *Advanced Education*. 2021. (17), P. 35–45. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.228211> (дата звернення 12.07.2021).